

PER MAŽĄJĄ LIETUVĄ Į RAMBYNO REGIONINĮ PARKĄ

Leidinyš išleistas Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos projekto „Dvarų paveldo vertės didinimas per turizmo plėtros priemones Pietų Baltijos regiono kaimo vietovėse“ Nr. STHB.02.01.00-DE-0140/17 lėšomis

European
Regional
Development
Fund

Rambynos regioninio
parko direkcija

Rambynos regioninio
parko maršrutai

Karšuvos žiedas

PIETŲ BALTIJOS REGIONAS

Pietų Baltija visada buvo erdvė, kurioje cirkuliavo žmonės, prekės, idėjos ir armijos. Tai bendros istorijos regionas, kurį sieja šeimų ryšiai, ekonominė veikla ir sienų pokyčiai.

Per istoriją susiformavo dabar visiems gerai žinomos regiono valstybės: Švedija, Danija, Vokietija, Lenkija, Lietuva. Jos, siejamos bendrų politinių, kultūrinių, aplinkosauginių, ekonominių ryšių, sukūrė Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programą Interreg, siekdamas stiprinti tvarią regiono plėtrą, didinti jo konkurencingumą, skatinti integraciją tarp žmonių ir institucijų.

Bendradarbiaujant siekiama kurti Pietų Baltijos regiono patrauklumą ir bendrą identitetą, skatinti tvarų gamtinių išteklių ir kultūrinio paveldo naudojimą, ypač didelį dėmesį skiriant turizmui, atsinaujinančių energijos šaltinių plėtrai, energijos taupymui bei vietinėms iniciatyvoms.

Remiami projektai, tobulinantys aplinkosauginių pavojų valdymą regione. Remiamas bendradarbiavimas tarp žmonių, siekiant naudoti gamtos, kultūros ir socialinius išteklius regiono pripažinimui Europoje ir pasaulyje.

Projekto „Pietų Baltijos dvarai“ partnerių susitikimas Rambynos regioniniame parke, 2019 m. rugsėjis

Vienas iš inicijuotų Interreg programos projektų „Pietų Baltijos dvarai“ atrado gausų ir išskirtinį dvarų paveldą regione. Stambios žemės valdos, didingi rūmai, kiti masyvūs pastatai, parkų, želdinių gausa paveikė ir dabar tebedaro įtaką viso regiono kraštovaizdžiui. Atkreiptas dėmesys į istorinius, kultūrinius dvarų panašumus ir skirtumus, jų raidą per istoriją, dabartinę situaciją, dvarų pastatų ir tradicijų saugojimo problematiką, platesnes dvarų atvėrimo galimybes šiandieniniams lankytojams.

Per istoriją iš esmės išsiškyrė dvarų raida rytinėje ir vakarinėje regiono dalyse po Antrojo pasaulinio karo. Lenkijoje, Baltijos šalyse ir Rytų Vokietijoje daug dvarų per karą ir po jo buvo sugriauta. Po 1989 metų (komunistinio režimo pabaigos) daugelis dvarų pastatų restauruoti arba atstatyti.

Danijos ir Švedijos dvarai, priešingai nei rytinė regiono dalis, nebuvo dramatiškai pertvarkyti. Daugelis jų ir dabar vis dar veikia kaip dideli žemės ūkio vienetai.

Keliaukite grožėdamiesi įspūdingu dvarų kraštovaizdžiu Pietų Baltijos regione, Mažojoje Lietuvoje, Rambynos regioniniame parke!

MAŽOJI LIETUVA NUO KLAIPĖDOS IKI RAMBYNO: DVIRAČIU PER KRAŠTOVAIZDĮ, ISTORIJĄ, DVARUS

Nuo Klaipėdos iki Rambyno regioninio parko – apie 100 kilometrų. Pažinti šį tiek savo istorija, tiek gamtiniu-kultūrinio kraštovaizdžiu išskirtinį kraštą galima keliaujant automobiliu, viešuoju transportu. Tiesa, tai šio toks iššūkis keliaujantiems dviračiu, bet galima naudoti ir keletą skirtingų keliavimo būdų, pavyzdžiui, traukiniu ir dviračiu. Krašto vaizdas ištis kitoks negu likusioje Lietuvos dalyje. Pravažiudami miestus, mažesnius miestelius ir kaimus aiškiai pastebėsite išskirtinės architektūros senuosius raudonplyčius buvusių dvarų, mokyklų ir kitokios paskirties pastatus. Tai istorinė Rytprūsių žemė, vadinta Klaipėdos kraštu. Dabar šis regionas vadinamas Mažąja Lietuva. Kraštas buvo turtingas ir pažangus kultūrine bei ekonomine prasme, kas darė įtaką ūkiniui ir visuomeninių pastatų statymo manierai. Krašte buvo gausu didesnių ir mažesnių dvarų ir dvarelių. Gyvenimas Rytų Prūsijoje kardinaliai pasikeitė po Antrojo pasaulinio karo. Dvarai kaip ekonominis ir kultūrinis vienetas buvo sunaikinti. Naujoji santvarka

sukūrė kolūkius. Dvarus su visais pastatais, inventoriu, kurdami kolūkius, skubiai naikino. Dvarų pastatuose buvo apgyvendinta daug šeimų, atvykusių iš kitų Lietuvos ar slaviškų kraštų. Kai kurie pas-

Hugo Šojaus dvaras – muziejus Šilutėje. *Šaltiniai: www.silutesmuziejus.lt*

tatai virto kolūkių kontoromis, sandėliais ar buvo tiesiog griaujami, tvirtas raudonas plytas panaudojant fermų statybose. Lietuvai tapus vėl nepriklausoma, dvarai atgavinami, grąžinama jų istorija ir kultūra. Daugelis jų tapo tikrais turistų traukos objektais. Keliaujant nuo Klaipėdos Rambyno link galima aplankyti Šilutės Hugo Scheu dvare ir įsikūrusį muziejų. Hugo Scheu buvo gerai žinomas

asmuo, susijęs su Rytų Prūsijos ekonomika ir amatais, po XIX a. pramoninės revoliucijos pradėjęs rinkti etnografinę medžiagą, kuri šiame muziejuje eksponuojama.

Artėdami Rambyno link

„Vilniaus ažuolas“ Pagėgiuose, 2018, *D. Milašauskienės nuotr.*

važiuosite per Pagėgių miestelį, garsėjantį gausa puošnios architektūros pastatų, statytų tarpukariu, bei galėsite pamatyti 1924 m. prie senosios geležinkelio stoties pasodintą „Vilniaus ažuolą“.

Kauno kryptimi pavažiavę maždaug 10 kilometrų nuo Pagėgių, atvyksite į Rambyno regioninį parką – valstybės saugomą teritoriją, įsteigtą svarbiausioms regiono vertybėms išsaugoti. Pažintį su šia

„vertybių sala“ siūlome pradėti nuo Rambyno regioninio parko Lankytojų centro. Čia gausite svarbiausią informaciją apie žymiausias apylinkių dvarus ir kitas lankymui pritaikytas vietas.

RAMBYNO REGIONINIS PARKAS

Rambyno regioninis parkas įkurtas 1992 metais siekiant išsaugoti Nemuno žemupio kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei Mažosios Lietuvos kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti. Rambyno regioninis parkas vienas mažiausių regioninių parkų Lietuvoje, jo plotas – 4788 ha. Parko teritorijoje 8 draustiniai, kuriuose saugoma didžiausios Rambyno apylinkių gamtos ir kultūros vertybės – Vilkyškių miestelio senosios dalies urbanistiniai elementai, itin raiškios Vilkyškių kalvagūbrio formos ir geomorfologija, Šereiklaukio dvaro pastatų ir želdynų architektūra, Rambyno aplinkos kraštovaizdis, hidrografiniai elementai įspūdingo Nemuno vingio apglėbtose, jo vandeni užliejamose pievose, Šereiklaukio ir Rambyno miškų ekosistemos ir biologinė įvairovė.

Parke saugomas nedidelis, bet itin vertingo Nemuno slėnio fragmento kraštovaizdis

su garsiuoju Rambyno kalnu, Ragainės vingiu, Jūros ir Nemuno santaka, su daugybe žiogų – senvaginių ežerėlių. Čia ir Mažosios Lietuvos pantheonas – Bitėnų kapinaitės, priglaidusios Vydūno, Martyno Jankaus ir kitų žymių asmenybių palaikus. Rambyno regioniniame parke menamos ir knygnešių istorijos. Tik čia galima pamatyti baltųjų gandrų koloniją Bitėnuose. Tik čia auga vaistinė raitinytė.

Parke yra 8 kaimai (Bitėnai, Bardėnai, Šereiklaukis, Opstainys, Raudondvaris, Pempynė,

Vilkyškiai, dalis Lumpėnų), kuriuose gyvena apie 1340 žmonių, yra 247 ha vandens telkinių, 13 kilometrų atkarpoje nuo Nemuno ir Jūros upių santakos iki Rambyno alkakalnio parko riba tęsiasi didžiausia Lietuvos upe – Nemunu ir Lietuvos valstybės siena su Rusijos federacijos Kaliningrado sritimi. Nemuno slėnyje išsibarstę 33 senvaginiai ežerai, kurių didžiausi – Merguva ir Bitežeris.

Siekiant užtikrinti gamtos ir kultūros paveldo vertybių apsaugą Rambyno regioniniame parke 2001 metų sausio 1 dieną įsteigta Rambyno regioninio parko direkcija.

Panorama nuo Rambyno kalno

RAMBYNO VAIZDAI – ĮSIMINTINI, NEPAKARTOJAMI, UŽBURIANTYS

Rambyno kraštovaizdžio draustinis skirtas išsaugoti ir eksponuoti Rambyno kalno apylinkių kraštovaizdį, jame esančius etnografiškai vertingus Bitėnų ir Bardėnų kaimus, gamtos ir kultūros vertybes.

RAMBYNO KALNAS

Rambyno kalnas – tai garsi senoji šventvietė. Garbingiausia Mažosios Lietuvos vieta, kuri ilgus šimtmečius buvo dvasinis baltų (skalvių genties) centras. Rambyno kalne senoji baltiška šventvietė buvusi net iki 1811 metų. Sunkiausias šventajam aukų akmenį, kraštą pradėjo persekioti nelaimės. Kalnas tris kartus griuvo. Šventoji kalno vieta 1835-aisiais metais nugarmėjo į Nemuną. Mūsų dienomis Rambynas ne tik šventvietė, bet ir vienintelė Lietuvoje vieta, iš kurios taip plačiai atsiveria Ragainė, Tilžė, Mažvydo vaikščioti takai, suskambę Vydūno choro aidai, atplaukiantys Nemunu iš jo miesto – Tilžės, į jo žemę – Rambyną. Proskyna Ragainės kryptimi atveria puikią panoramą į Nemuno vingį, Merguvos ir Nemuno santaką. Rambyno kalno šlaitai sutvirtinti, įrengti laiptai. Kiekvienam atvykusiam atgimęs Rambynas turėtų priminti išnykusias baltų gentis, kovas už lietuvišką žodį ir raštą.

GUSTAVO VOLBERGO SODYBA

Mažosios Lietuvos istorinį, kultūrinį ir gamtinį paveldą pristatantis Rambyno regioninio parko lankytojų centras yra Bitėnuose, miško apsuptoje, istorinėje, iki Antrojo pasaulinio karo veikusio Gustavo Volbergo restorano (dar vadinto užėiga) sodyboje, esančioje netoli Rambyno kalno. Lankytojų centre vyksta įvairūs renginiai, parodos, o ekspozicijoje galima susipažinti su Rambyno apylinkių istorija, amatais, lietuvininkų gyvenimo būdu,

įžymiais vietos žmonėmis, aplinkiniuose miškuose ir pievose gyvenančiais paukščiais, gyvūnais ir kitais regioninio parko turtais. Lankytojų centre taip pat galima pažiūrėti lietuvių, anglų, vokiečių kalbomis įgarsintų filmų apie Rambyno apylinkių istoriją ir dabartį, įsigyti informacinių leidinių ir suvenyrų.

BITĖNŲ – UŽBIČIŲ KAPINĖS

Išskirtinio grožio ir pavyzdinai tvarkomos Bitėnų – Užbičių kapinės įrengtos dešiniajame Nemuno krante tarp Bitėnų kaimo ir Rambyno kalno. Jos vadinamos Mažosios Lietuvos panteonu. Šios kapinės – iškilų Mažosios Lietuvos veikėjų (Martyno Jankaus ir dalies jo šeimos narių, Vilhelmo Storosto-Vydūno, Jono Vanagaičio, Valterio-Kristupo Banaičio, Valterio Didžio, Elenos Grigolaitytės-Kondratavičienės) amžinojo poilsio vieta. Martyno Jankaus ir Vydūno kapai yra įtraukti į valstybės saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą. Šiose kapinėse yra išlikusių tradicinių metalinių ir betoninių kryžių, kapų apvadų, taip pat Mažosios Lietuvos kalvius reprezentuojančių darbų pavyzdžių: kaltiniai kryžiai, subtilia ornamentika puoštos tvorelės, yra įskaitomų epitafijų.

MARTYNO JANKAUS MUZIEJUS

Martyno Jankaus muziejus įkurtas atstatytoje XIX a. pabaigos Mažosios Lietuvos spaustuviėje, kurioje dirbo, o vėliau ir gyveno spaustuvinkas, aušrininkas, Tilžės akto signataras, Mažosios Lietuvos patriarchas Martynas

Jankus. Jo vardo muziejuje galima susipažinti ne tik su Martyno Jankaus gyvenimu ir veikla, bet ir su Mažosios Lietuvos knygos istorija, spaustuvinkais, kultūros ir politikos veikėjais. Jaukioje ir vaizdingoje Bitės upelio pakrantėje esančiame muziejuje turizmo sezono metu organizuojami įvairūs renginiai.

Rambyno kalnas

Gustavo Volbergo restoranas iki II pasaulinio karo

Rambyno regioninio parko lankytojų centras istorinėje G. Volbergo sodyboje

Martyno Jankaus muziejus Bitėnuose

Bitėnų – Užbičių kapinės – Mažosios Lietuvos panteonas

Istorinis akmuo ant Rambyno kalno

PAŽINTINIS TAKAS „ROJAUS KELIAS“

Rambyno regioninio parko direkcija 2019 metais, Elenos Grigolaitytės-Kondratavičienės prisiminimų motyvų pagrindu, turistams pristatė naują rekreacinį traukos objektą – pažintinį taką „Rojaus kelias“. Jis prasideda ties M. Jankaus muziejumi įrengtu išraiškingu lieptu per Bitės upelį ir nusidriekia senuoju, medžiais apaugusiu kaimo keliuku. Takelis apie 0,5 km ilgio. Jame įrengti 2 informaciniai stendai apie Bitėnus, 2 atokvėpio vietas, iš kurių atsiveria puikus vaizdas į upelį ir už jo esantį Mažosios Lietuvos paveikslų sodą.

MAŽOSIOS LIETUVOS PAVEIKSLŲ SODAS

Greta muziejaus įkurta teminė paveikslų ekspozicija po atviru dangumi. Ji įrengta 2003 metais Jankų ir buvusių kaimynų Dilbų sodybų vietoje, Bitės upelio pakrantėje, žavinti lankytojus ir laukianti jų ištisus metus. Ši ekspozicija – galimybė pamatyti meną kitaip, sąskambyje su nuolat besikeičiančia gamta ir istorine aplinka. Idėjos autorius – Eugenijus Skipitis. Mažosios Lietuvos paveikslų sodas auga ir plečiasi kiekvienais metais pasipuošdamas naujais paveikslų žiedais.

GANDRŲ KOLONIJA

Pačiame Bitėnų kaimo centre, pušyse ant Nemuno kranto, lizdus krauna ir peri vaikus baltieji gandrai. Skirtingais metais kolonijoje yra nuo 19 iki 23 lizdų. Kai kuriose pušyse yra net po du lizdus. Įdomu tai, kad čia gandrai pradėjo lizdus sukti pušyse, nors tradiciškai gandrai dažniausiai įsikuria lapuočiuose. Turistinio sezono metu Bitėnuose galima stebėti gandrų gyvenimą lizduose, pirmuosius jauniklių žingsnius ir bandymus skristi, tėvų rūpinimąsi vaikais.

BITĖNŲ – ŠILĖNŲ KAPINĖS

Bitėnų kaimą Bitės upelis dalija į dvi dalis, lyg į du kaimus – Šilėnus ir Užbičius. Šios kaimų dalys turėjo atskiras kapines: Bitėnų-Užbičių ir Bitėnų-Šilėnų. Bitėnų-Šilėnų kapinės įrengtos miško pakraštyje. Sovietmečiu, kaip ir daugelis šio krašto kapinių, labai sunaikintos. Spaustuvininko, visuomenės veikėjo Martyno Jankaus vaikaitės Evos Jankus-Gerola iniciatyva ir lėšomis 2010 m. kapinės sutvarkytos. Jose stovi skulptoriaus Algirdo Boso skulptūra „Prūsų Lietuvos ainiams atminti“. 2014 metais Bitėnų-Šilėnų kapinėse šalia savo protėvių amžino poilsio atgulė ir Eva Jankus-Gerola. Čia palaidota visa jos mamos Anės giminė – Kerkojai, gyvenę Bitėnuose–Šilėnuose.

MERGUVOS APŽVALGOS BOKŠTAS

Merguvos apžvalgos bokštas pastatytas siauroje juostoje tarp Merguvos ežero ir per Ragainės vingio lankas vingiuojančio žvyrkelio, maždaug 2 km nuo Bitėnų poilsia vietės. Nuo čia atsiveria puikus vaizdas į Merguvos senvaginį ežerą, Ragainės vingio pievas, kitapus Nemuno esantį Ragainės miestą, kuriame aiškiai matyti aukštas celiuliozės fabriko bokštas, galima įžiūrėti XV a. pradžioje kryžiuočių pastatytos mūrinės Ragainės pilies griuvėsius. Merguvos ežeras telkšo į pietus nuo Bitėnų kaimo, beveik lygiagrečiai Nemunui, ir šiauriniu galu tebesijungia su juo. Kadaisė Nemunas tekėjo palei Šereiklaukio mišką, bet, rieddamas kilpą, pamažu nuslinko Ragainės link. Tarp aukštumose augančio miško ir upės vagos susiformavo plokščia, smėlėta lyguma, pilna pailgų senvaginių ežerėlių „akių“. Didžiausias jų – Merguva.

Pažintinis takas, įrengtas Ulla Lachauer knygos „Rojaus kelias“ motyvais

Bitėnų–Šilėnų kapinės

Mažosios Lietuvos paveikslų sodas prie M. Jankaus muziejaus

Baltųjų gandrų kolonija Bitėnuose

Panorama nuo apžvalgos bokšto prie Merguvos ežero

Ragainės pilies vaizdas kitapus Nemuno nuo apžvalgos bokšto prie Merguvos ežero

ŠEREIKLAUKIS – GAMTOS IR ŽMOGAUS SUKURTA DARNA

Ties Jūros ir Nemuno upių santaka, Šereiklaukio kaimo ribose, įkurtas architektūrinis draustinis apima buvusio Šereiklaukio dvaro pastatų grupę ir jo aplinką. Draustinis skirtas saugoti ir eksponuoti šį kompleksinį – architektūrinį, istorinį, archeologinį – paveldą.

ŠEREIKLAUKIO DVARO SODYBA

Šereiklaukio dvaro užuomazgos žinomos nuo XIV amžiaus, bet klestėjimo laikotarpis prasidėjo XVI amžiuje. Kadangi Rytų Prūsijos dvarai nuo pat jų susikūrimo buvo orientuoti į ūkinę, o ne reprezentacinę veiklą, tad jie buvo steigiami žemdirbystei, gyvulininkystei palankioje gamtinėje aplinkoje. Dvaro veikloje yra buvę nuosmukių, tačiau istorijoje jis išliko kaip vienas ekonomiškai stipriausių dvarų Rytų Prūsijoje. Iki Antrojo pasaulinio karo dvare veikė spirito varykla, buvo žirgynas, vandens malūnas. Dvaro teritoriją puošė parkas, alėjų tinklas ir tvenkinių sistema. Architektūrinį dvaro ansamblio grožį, jo erdvinį planą sudarė po karo ant buvusių dvaro ūkinių pastatų pamatų pastatytos fermos, kurių griuvėsiai dabar pašalinti, atverti ir konservuoti buvusių pastatų pamatai, išvalyti tvenkiniai, atkuriamas parkas. Iki mūsų dienų išliko raudonų plytų spirito varykla, statyta XX a. pradžioje, tradicinės architektūros gyvulių tvartas, arkli-dės, dviejų aukštų svirno pastatas, darbininkų namai, žlaugtų bokštai. Išlikusi įspūdinga, tiesi alėja į Kopolyčkalnį ir dvaro kapinaites.

DVARO ALĖJA IR KOPLYČKALNIS

XIX a. pradžioje nuo Šereiklaukio dvaro rūmų pastato vakarų kryptimi nutiesta tiesi apie 2 km. alėja į dvaro kapines, apsodinta uosiais, liepomis ir kitais medžiais. Kiekviena alėjos atšaka buvo griežtai nukreipta pagal pasaulio šalis. Tiesią alėją galima vadinti kelių

tiesimo paminklu. Ji veda į kalnelį, kur stovėjo maža koplytėlė. Tai dirbtinai ant vienos iš aukščiausių apylinkės kalvelių žmogaus suformuotas apvalaus plano pilkapis, pavadintas Kopolyčkalniu. Ant postamento buvo pastatyta koplyčia, kuri naudota kaip mauzoliejus – iškilmingo laidojimo vieta. Koplyčią juosė medžių žiedas. Greta, žemesnėje terasoje, buvo įrengtos dvaro kapinės. Koplyčia neišlikusi, likę tik keletas išraiškingų antkapinių paminklų šalia esančiose kapinėse.

ŠEREIKLAUKIO MIŠKO TAKAS

Stebėti gamtą ir grožėtis kraštovaizdžiu siūlome žygiuojant Šereiklaukio girioje įrengtu žiediniu pėsčiųjų miško taku. Takas prasideda ties kelių išsišakojimu Šereiklaukio kaime. Čia įrengtas pradžia ir pabaiga žymintis, taką apibūdinantis informacinis stendas. Tai ne vienas, o net trys skirtingo ilgio takai, kurie prasideda ir baigiasi tame pačiame taške. Simboliškai jie pavadinti geltonąja, žaliaja ir mėlynąja trasomis, kurių ilgiai atitinkamai 1,5 km, 5,5 km ir 9 km. Visos trasos pažymėtos specialiais ženklais, padedančiais nepasiklysti. Dirbtinių dangų take nėra. Keliose vietose takas eina tiesiog mišku, o trasa pažymėta juostelėmis ant medžių, tad reikia būti atidiems norint neišklysti iš tako. Perėjimui per šlapias vietas 2 tako atkarpose įrengti liepteliai. Keliaudami žaliaja trasa pasieksite vietą, kur buvo Dalnico palivarkas, priklausęs Šereiklaukio dvarui. Apie čia buvusią stambaus ūkio sodybą mena

Šereiklaukio dvaro sodyba po I pasaulinio karo

tik medžiais apaugę ūkinių pastatų pamatai, sodo liekanos ir alėja, kuria buvo varomi žirgai į ganyklas ir girdyklą. Pasirinkę ilgiausią mėlynąją trasą turėsite progos ne tik pasigėrėti įspūdinga ledynmetį menančia griova, bet ir pailsėti ant griovos krašto įrengtoje atokvėpio vietoje.

ŠEREIKLAUKIO MIŠKO APŽVALGOS BOKŠTAS

Šereiklaukio miško apžvalgos bokštas pastatytas vienoje iš didžiausių Šereiklaukio miško pievų gamtos stebėjimui ir gamtinio kraštovaizdžio apžvalgai. Žvelgiant nuo jo į rytus atsiveria puikus vaizdas į natūralią terasuotame reljefe plytinčią pievą. Tolumoje matyti Šereiklaukio dvaro spirito varyklos kaminas, o kiek dešiniau skaidrią dieną galima aiškiai matyti vietą, kur susilieja Šešupė ir Nemunas. Ši apžvalgos vieta yra Šereiklaukio miško take.

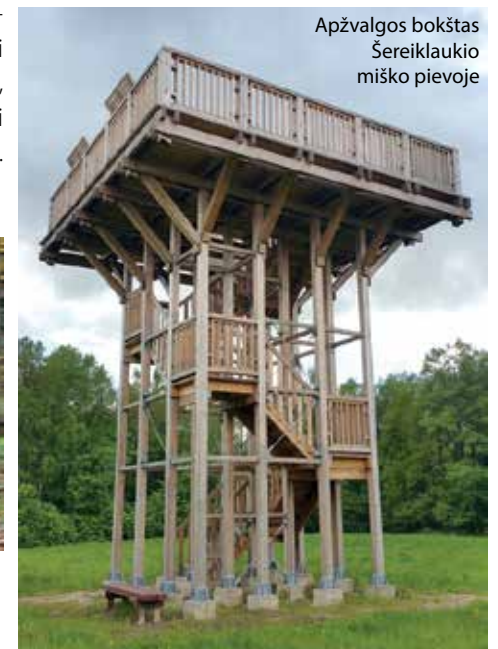
Šereiklaukio miško takas

Šereiklaukio dvaro svirnas

Šereiklaukio dvaro alėja, vedanti į Kopolyčkalnį

Apžvalgos bokštas
Šereiklaukio
miško pievoje

ŠEREIKLAUKIO KAIMO APŽVALGOS BOKŠTAS

Bokštas įrengtas ant aukštumos krašto pačiame Šereiklaukio kaime, sovietmečiu veikusios, vėliau nugriautos žolės perdirbimo gamyklos vietoje. Užkopus galima apžvelgti visą Nemuno ir Jūros upių santakos apylinkę. Iš čia matyti Šereiklaukio II piliakalnis (Milžinkapis), aukštesni Šereiklaukio dvaro statiniai, parkas, prie jo prisiglaudusi senovės skalvių gyvenvietė – Sidabrakalnis ir visai greta esanti istorinė pasienio policijos sodyba, veikusi tarpukaryje.

ŠEREIKLAUKIO I PILIAKALNIS

Šereiklaukio I piliakalnis – vienas iš Šereiklaukio archeologinio komplekso paminklų. Manoma, kad ant Šereiklaukio piliakalnio, prie Nemuno ir Jūros upių santakos, yra stovėjusi gynybinė pilis, kurioje žuvo paskutinis skalvių genties vadas Šereika. Šereiklaukio I piliakalnis dėl galingų įtvirtinimų datuojamas XIII a. Šį piliakalnį 1988 metais atrado archeologas Valdemaras Šimėnas, siedamas Šereiklaukio vietovardžio ir skalvių genties vado Šereikos vardo panašumą bei kronikoje minimą pilį prie Jūros ir Nemuno santakos. Piliakalnio kultūrinė vertė išskirtinė – tai vienintelis Šiaurės Skalvoje esantis paminklas, tiesiogiai menantis skalvių kovas su kryžiuočiais. Į šiaurės rytus nuo piliakalnio rasta gyvenvietė, kuri pagal padavimus vadinama Sidabrakalniu. Greta yra dar vienas kapinynas, kuriame surasta devyniolika V-VII a. kapaviečių.

ŠEREIKLAUKIO II PILIAKALNIS (MILŽINKAPIS)

Į šiaurę nuo Šereiklaukio I piliakalnio esantis netirtas kapinynas vadinamas Milžinkapiu. Kalvos aikštelėje ir papėdėje rasti radiniai byloja, kad kapinynas galėjo būti V-VII a. Šalia jo yra buvusi I-XIII a. gyvenvietė, kurioje rasta ūkinių

duobių, stulpaviečių, grublėtos ir žiestos keramikos (puoštos bangelių ornamentu), gyvulių kaulų. Milžinkapio šlaitai statūs, iki 6 m. aukščio, jis labai primena piliakalnį, todėl archeologų dar vadinamas Šereiklaukio II piliakalniu. Paminklu paskelbtas 1998 m. Ši senais klevais apaugusi kalva gerai matoma, puošia kaimo kraštovaizdį, daro jį išskirtiniu.

OPSTAINIŲ II PILIAKALNIS

Prie nedidelio Opstainių kaime esančio tvenkinio prisiglaudęs Opstainių II piliakalnis. Tvenkinys įrengtas tik sovietmečiu, užtvenkus Apstelės upeliuką, kuris juosia piliakalnio kalvą. Piliakalnis nedidelis, šlaitai statūs, nulyginti, bet gynybinių įtvirtinimų nebėra. Greta piliakalnio rastos negausios grublėtos keramikos šukės liudija, kad tai senesnio laikotarpio piliakalnis. Greta piliakalnio – beveik 37 m aukščio išraiškinga kalva, nuo kurios atsiveria puikūs apylinkių vaizdai. Birželio mėnesį kalva nusidažo raudonai, nes čia gausiai pražysta retas Lietuvoje augalas – paprastoji smaliukė.

Šereiklaukio I piliakalnis

Opstainių II piliakalnis

Šereiklaukio II piliakalnis (Milžinkapis)

Panorama nuo apžvalgos bokšto Šereiklaukio kaime

PO TURTINGAS VILKYŠKIŲ APYLINKES

Vilkyškių urbanistinis draustinis įsteigtas siekiant išsaugoti ir eksponuoti Vilkyškių miestelio senosios dalies gatvių tinklą, užstatymo pobūdį ir erdvinę kompoziciją, Vilkyškių buvusio dvaro sodybą su parku ir kitus Mažosios Lietuvos kultūros paveldo objektus.

VILKYŠKIŲ DVARO SODYBA

Vilkyškių dvaras įkurtas 1628 m. Jis tapo pagrindine miestelio struktūros dalimi. Yra išlikę penki dvaro sodybos pastatai: gyvenamasis namas, svečių, darbininkų namai, arklidės, svirnas. Ant kalvelės, miestelio centre, stovi dvaro rūmai, statyti istorizmo stiliumi, suremontuoti 2014 m. Šiame pastate įsikūrusi seniūnija ir kitos administracinės įstaigos. Išlikęs stilingas svirno pastatas, būdingas visų Mažosios Lietuvos stambesnių ūkinių vienetų sodyboms. Restauruotos dvaro arklidės rodo buvus stambų ūkį ir daug dėmesio, skirtą dvarė augintiems arkliams.

VILKYŠKIŲ EVANGELIKŲ LIUTERONŲ BAŽNYČIA

Bažnyčia pastatyta apie 1560-uosius metus. Septynmečio karo metu Rusijos kazokai ją nusiaubė ir sudegino. 1711 m. bažnyčia buvo atstatyta. 1896 m. toje pačioje vietoje pastatytas naujas raudonų plytų neogotikinis bažnyčios pastatas su 45 m aukščio bokštu. Bažnyčios vidų puošė stilingas altorius, vitražai, puikūs vargonai. Po Antrojo pasaulinio karo buvo visiškai sudarkytas bažnyčios vidus, nugriautas bokštas. Pastate veikė grūdų sandėlis ir malūnas. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, bažnyčia grąžinta tikintiesiems. Padedant po pasaulį išsiblaškiusiems vilkyškėčiams, ji pradėta remontuoti. 1996 m. pastatytas bokštas, sutvarkytas stogas, langai, durys. Bažnyčia pasipuošė Rasos Grybaitės sukurtais spalvingais

vitražais. Detmoldo parapija iš Vokietijos dovanuoja vargonus, kurie puikią akustiką išlaikysioje bažnyčioje suskambo po 50-ties metų pertraukos. Dabar čia laikomos pamaldos, eksponuojamos parodos, rengiami bažnytinės ir klasikinės muzikos koncertai.

PAMINKLAS ZALCBURGIEČIAMS ATMINTI

1998 m. birželio 4 d. Vilkyškių miestelio centre buvo atidengtas paminklas Zalcburgo žemės žmonėms, apsigyvenusiems Mažojoje Lietuvoje po didžiojo 1709-1711 m. kilusio maro. Dvi medinės sijos, primenančios vežimo ienas, pritvirtintas prie suklypusio rato, simbolizuoja sunkią kelionę į tolimą šalį. Ant granito plokščių lietuvių ir vokiečių kalbomis iškaltas užrašas: „Zalcburgo protestantams XVIII a. čia, prie Nemuno, radusiems savo Naująją Tėvynę“. Paminklo autorius Šarūnas Arbačiauskas.

RAGANŲ EGLĖ

Tai daugiakamienė paprastoji eglė, auganti Rambyno regioninio parko Vilkyškių geomorfologiniame draustinyje, netoli Vilkyškių miestelio. Šiam medžiui 2000 metais suteiktas gamtos paminklo statusas. Maždaug 80 cm aukštyje eglė šakojasi į 17 kamienų. Jos kamieno apimtis ties išsišakojimu – apie 580 cm, aukštis – 34 m, manoma, kad jai gali būti 160-180 metų. Raganų eglė ji vadinama dėl neįprastos formos. Kamienai tarpusavyje

susipynę, kai kurie net jaugę vienas į kitą tarsi susivėlę raganos plaukai. Medis apipintas legendomis. Tai bene vienintelė tokios įspūdingos, neįprastos formos paprastoji eglė ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje arba visame šių medžių savaiminio paplitimo areale. Lankymui įrengtas patogus priėjimo takas ir apžvalgos vieta. Medis aptvertas saugant jį nuo nepageidaujamo šaknų mindžiojimo polajyje.

Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčia

Gamtos paminklas „Raganų eglė“

Paminklas zalcburgiečiams atminti

Restauruoti Vilkyškių dvaro rūmai

VILKYŠKIŲ AŽUOLŲ ALĖJA

Tai 39 ažuolų, 250 metrų ilgio alėja, valstybės saugomas gamtos paveldo objektas. Medžių aukštis siekia nuo 18 iki 20 m, kamienų apimtis 1,3 m aukštyje yra nuo 2,8 iki 3,8 m. Panašu, kad alėja sodinta apie XIX a. vidurį, tad ažuolų amžius gali būti nuo 120 iki 180 metų. Kokiame įvykiu, vietai ar reiškiniai atminti buvo skirta ši alėja – nėra tiksliai žinoma. Miško, į kurį atsiremia alėja, pakraštyje neseniai atrastos senos sunykusios kapinės. Manoma, kad ši puiki alėja vedė būtent į jas – sovietmečiu sunaikintas Vilkyškių dvaro kapines.

OPSTAINIŲ I (VILKYŠKIŲ) PILIAKALNIS

Opstainių I (Vilkyškių) piliakalnis – tai didžiausias ir išraiškingiausias iš parke esančių piliakalnių, kurio šlaitai statūs ir aukšti, siekia iki 20 m. Jis yra visai netoli Vilkyškių miestelio, gerai matomas ir prieinamas nuo kelio Vilkyškiai – Šereiklaukis. Greta jo dvi senovės gyvenvietės, kur skalvių gyventa nuo I iki XIII a. pabaigos, kol šią vietą užkariavo kryžiuočiai. Pilis buvo pastatyta aukštumos iškyšulyje, apsuptame Apstos upelio. Rytinėje piliakalnio pusėje aptiktas 1,3-1,5 m kultūrinis sluoksnis. Manoma, jog šios gyvenvietės davė pradžią Vilkyškių miestelio susikūrimui.

VILKYŠKIŲ APŽVALGOS BOKŠTAS

Vilkyškių apžvalgos bokštas įrengtas ant aukštos kalvos Vilkyškių miestelio pietvakariame pakraštyje. Tai 8,5 m aukščio virš kalvos pakylanti platforma. Nuo jo atsiveria puikūs vaizdai į rytuose tarp kalvų įsitvirtinusį Vilkyškių senamiestį, pietvakarių link banguojančias Vilkyškių kalvagūbrio kalvas. Skaidrią dieną matyti rytuose dunksanti Karšuvos giria, o šiaurėje akyla akis gali pamatyti net Tauragės

bažnyčią puošiantį baltą kryžių.

PAMINKLAS I PASAULINIAME KARE ŽUVUSIEMS VILKYŠKIEČIAMS

Vilkyškių miestelio centrinės dalies pakraštyje stovi paminklas I pasauliniame kare žuvusiems parapijos vyrams atminti. Paminklas pastatytas 1920 metais. Jo nišose buvusios granito plokštės su žuvusiųjų pavardėmis sovietmečiu sudaužytos. 2002 m. paminklas restauruotas, bet žuvusiųjų pavardės nebuvo nustatytos. Ant paminklo užrašas: „Karuose, tremtyje ir toli nuo Tėvynės žuvusiųjų atminimui. Vilkyškių bažnyčios bendruomenė“.

Gamtos paveldo objektas „Vilkyškių ažuolų alėja“

Panorama nuo Vilkyškių apžvalgos bokšto

Opstainių (Vilkyškių) I piliakalnis

Paminklas I pasauliniame kare žuvusiems vilkyškietims

TURINYS

Pietų Baltijos regionas	3
Mažoji Lietuva nuo Klaipėdos iki Rambyno: dviračiu per kraštovaizdį, istoriją, dvarus	4
Rambyno regioninis parkas	5
Rambyno vaizdai – įsimintini, nepakartojami, užburiantys	6
Šereiklaukis – gamtos ir žmogaus sukurta darna	10
Po turtingas Vilkyškių apylinkes	14

Informaciją leidiniui paruošė Rambyno regioninio parko direkcija

Informacijos šaltiniai: Rambyno regioninio parko direkcijos archyvas, projekto „Pietų Baltijos dvarai“ duomenų bazė, <https://www.silutesmuziejus.lt/>

Tiražas: 1500 vnt.

„Šios informacijos turinys yra autorių atsakomybė ir jokių būdu negali būti laikomas atspindint Europos Sąjungos, Vadovaujančiosios institucijos arba Pietų Baltijos pasienio bendradarbiavimo programos 2014–2020 m. Jungtinio sekretoriato požiūrį“

Maketavo ir spausdino UAB „Reklamanija“ 2020 m.

Rambyno regioninio parko lankytojų centras

Nemuno 4, Bitėnai, Pagėgių savivaldybė LT 99265.
Tel. +370 441 42 778, el. p. lc@rambynoparkas.lt
www.rambynoparkas.lrv.lt

Darbo laikas

Vasaros sezono metu:

II - IV 8.00 – 17.00

V- 8.00 – 15.45

VI- 8.00 – 17.00

VII-I – nedarbo dienos

Žiemos sezono metu:

I - V 8.00 – 17.00

VI-VII – nedarbo dienos

